

عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی (WTO)

قرارداد عمومی تجارت خدمات (GATS)

از: دکتر علی رشیدی

۱ - مقدمه

۱-۱ - سابقه

موضوع آزادسازی تجارت خدمات برای اولین بار در سال ۱۹۸۲ توسط دولت ایالات متحده آمریکا در جریان مبادله نظرات در چهارچوب قرارداد عمومی تعرفه و تجارت (گات) مطرح گردید. نظر دولت ایالات متحده آمریکا این بود که خدمات نیز در برنامه کار "گات" در دهه ۱۹۸۰ که بموجب اعلامیه وزیران سال ۱۹۸۲ معین میگردد گنجانده شود. در حالیکه این پیشنهاد با حمایت تعدادی از کشورهای صنعتی روبرو گردید، بعضی از معالک در حال توسعه بدلیل اینکه "گات" از نظر حقوقی دلیلی برای دخالت در امر خدمات ندارد، با گنجاندن خدمات در برنامه کار گات مخالف بودند. علیرغم نظر معالک در حال توسعه، بحث برای گنجاندن خدمات در برنامه کار ادامه یافت و در سال ۱۹۸۴ "طرف‌های متعاقد گات" بر روی مبنائی برای آغاز تبادل نظر و مبادله اطلاعات، درباره خدمات موافقت کردند. بین سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۶ در چهارچوب این مبادله اطلاعات، ۱۷ گزارش و اظهار نظر توسط معالک صنعتی بین علاقمندان توزیع گردید و ۱۳ سازمان بین‌المللی نیز اسناد و مدارک مربوط به تجارت خدمات در سطح جهانی را، در اختیار گذاشتند. بحث در باره خدمات در آن سالها موضوعات متعددی را در برمیگرفت. مسائل مطرح شده عبارت بود از اینکه تجارت خدمات از چسبه

تشکیل میشود؟ تجارت خدمات تا چه حد به امر توسعه اقتصادی مربوط میباشد و نقش کمپانی‌های فراملیتی در فعالیت‌های خدماتی بین‌المللی چیست؟ اما تا تابستان سال ۱۹۸۶ هیچ توافقی در مورد اینکه چه پیشنهادی ارائه شود، حاصل نشد و موضوع خدمات از نظر حوزه پوشش و محتوی دور تازه‌ای از مذاکرات چندجانبه تجاری، مورد اختلاف باقی بود. از طرف دیگر کشورهایی بودند که اعتقاد داشتند که خدمات نقش عمده‌ای در رشد تولید ناخالص داخلی کشورها و منبع مهمی برای ایجاد مشاغل است. این معالک متوجه این امر بودند که جریان خدمات در سطح جهانی روز بروز در فرآیند جهانی کالاها، بیشتر ادغام میشود و بنابراین، بخشی اساسی از جریان تجارت بین‌الملل برپایه اصل برتری نسبی است. بنظر آنها و با توجه به وضع موجود، اتخاذ یک تصمیم در باره آغاز مذاکره در باره ایجاد چهارچوب مقرراتی و انضباطی در بخش خدمات، جزئی اجتناب ناپذیر از هر جریان مذاکره با هدف بهبود و تقویت سیستم تجارت جهانی است. نظر معالک در حال توسعه هنوز این بود که تجارت خدمات به سادگی تجارت کالاها نیست و این امر با ملاحظات و هدفهای سیاست‌های ملی کشورها ارتباط نزدیک دارد. مقررات داخلی و ملی مربوط به فعالیت‌های

خدماتی بسیار فراتر از مقررات مربوط به تجارت کالاها است و هیچ فرض اولیه‌ای که اصول و مقررات گات، درست بهمان سادگی که در مورد کالاها بکار برده می‌شود، در مورد خدمات نیز کاربرد دارد درست نیست. معالک در حال توسعه مخصوصاً "اصرار داشتند که نباید هیچ رابطهای بین مذاکره درباره کالاها با مذاکره درباره خدمات برقرار گردد و نباید مذاکره در مورد هیچ امتیازی در باره کالاها به مذاکره در باره امتیاز در بخش خدمات، مربوط گردد. مسئله اختلاف نظرات بشرح بالا فقط اختلاف نظر بین معالک "شمال" در مقابل معالک "جنوب" نبود. بسیاری از معالک صنعتی نیز در مقابل اصرار ایالات متحده به گنجاندن خدمات در دستور مذاکرات در زمان اجلاس هیئت وزیران گات در سال ۱۹۸۵ و ملاقات سال ۱۹۸۶ وزیران در پونتادل استه (PUNTA DEL ESTE) در اروگوئه تردید داشتند. در اجلاس "پونتادل استه" هیئت وزیران گات، یک سازش سیاسی بین نظرات متفاوت، اجازه داد که بدون اینکه کشوری در باره مسائل کلیدی و اساسی و یا درباره صلاحیت گات به مشروع کار درباره آزادسازی خدمات، نظر خود را تغییر دهد، فعالیت در جهت مذاکره در باره خدمات ادامه یابد. این سازش سیاسی توسط کشورهای کلمبیا و سوئیس در اجلاس ویژه طرف‌های متعاقد

در پونتادل استه در سپتامبر ۱۹۸۶ پیشنهاد شد. قرار شد نظر تلفیقی در اعلامیه وزیران که آغاز دوراروگوئه مذاکرات تعرفه‌ای چندجانبه، را پایه‌ریزی میکند گنجانده شود.

۲-۱- رسالت تعیین شده در اعلامیه شورای وزیران گات در پونتادل استه

قسمت اول اعلامیه وزیران در باره آغاز مذاکره در باره آزادسازی بیشتر تجارت کالاها است. قسمت دوم اعلامیه مربوط به خدمات است. در این بخش دستورالعمل‌مبانی آغاز مذاکره برای آزادسازی خدمات گنجانده شده است. وزراء شرکت کننده در اجلاس گات این دستورالعمل‌ها و مبانی را بعنوان و درپست نمایندگان دول خود

و نه بعنوان طرفهای متعاقد گات بطور اضافی بتصویب رساندند. با انتخاب این روش توافق شده که مذاکره در باره خدمات در مسیری جدا (SEPARATE TRACK) از مذاکره در باره کالاها ادامه یابد و در چهارچوب حقوقی گات گنجانده نشود.

علیرغم این تمایز آشکار بین کالاها و خدمات، به مذاکرات دوراروگوئه باید بعنوان یک تعهد جامع نگاه کرد و مقرشد مذاکره در باره کالاها و خدمات در یک چهارچوب زمانی واحد، یعنی یک دوره چهارساله، انجام شود. برای آغاز مذاکرات یک کمیته مذاکرات تجاری (TRADE NEGOTIATIONS COMMITTEE (INC) که سرپرستی کلیه مذاکرات را بعهده دارد و دوگروه مذاکره جداگانه یکی برای مذاکره در باره کالاها و یکی برای مذاکره در باره خدمات، که نتیجه کار خود را به کمیته مذاکرات تجاری گزارش میدهند تشکیل گردد.

قسمت دوم اعلامیه وزیران که هدفهای مذاکرات در باره خدمات را معین مینماید بشرح زیراست: هدف مذاکره در این حوزه این است که چهارچوب چندجانبه اصول و مقررات تجارت خدمات، شامل تشریح انضباط‌های احتمالی برای

هربخش با هدف توسعه تجارت در شرایط شفافیت و آزادسازی مداوم و بعنوان وسیله‌ای برای تشویق توسعه اقتصادی کلیه طرف‌های تجاری و توسعه ممالک در حال رشد، راتپه نماید.

این چهارچوب به هدف‌های سیاست‌های مورد نظر قوانین ملی کشورها و مقررات مورد اجرا در باره خدمات در آنها احترام میگذارد و کارها و فعالیت‌های سازمانهای بین‌المللی مربوط را نیز مدنظر قرار میدهد.

بعدا تصویب اعلامیه هیئت وزیران در پونتادل استه، گروههای مذاکره در باره خدمات (GNS) (GROUPS NEGOTIATING ON SERVICES) مرکب از نمایندگان ۱۰۳ کشور تشکیل شد و در فوریه ۱۹۸۷ برنامه کار خود را برای مرحله اول مذاکرات که شامل پنج نکته زهر بود، بتصویب رساند:

(۱) چگونه میشود تجارت خدمات را از نظر مذاکره کردن تعریف کرد و چگونه میشود مسائل آماری (مخصوصاً: کمبود اطلاعات و ارقام در باره تجارت جهانی خدمات) را حل کرد؟

(۲) چگونه میتوان مفاهیم عام را که برپای آنها اصول و مقررات تجارت خدمات، شامل انضباط احتمالی برای بخش‌ها، ریخته میشود معین کرد؟

(۳) چگونه میتوان روی پوشش بخشی خدمات (یعنی کل بخش‌ها یا کل دادوستد خدمات مورد مذاکره) توافق کرد که تعادلی بین منافع مختلف شرکت کنندگان باشد؟

(۴) چگونه میتوان ترتیبات و انتظام‌های موجود در باره فعالیت‌های خدمات برپایه بخش‌ها را، مبنا قرارداد و بر روی ترتیبات موجود توافق‌های تازه‌ای کرد؟

(۵) چگونه میتوان مقررات و طرزکارهایی را که به توسعه تجارت خدمات کمک و پاماننغ آن میشود، شناسایی کرد؟

در حالیکه مسائل و موضوعات فراروی دولت‌ها هم‌متنوع و هم پیچیده بود، باید اذعان کرد که در دوسال اول مذاکرات پیشرفت‌های عمده‌ای بعمل آمد. دولت‌ها نظرات خود را برپایه

منافع ملی خود ابراز داشتند و زمینه‌هایی را که حاضر به مذاکره بودند معرفی کردند. در این دوره، گروههای مذاکره در باره خدمات ۲۱ اجلاس با دولت‌ها، سازمانهای بین‌المللی و بخش‌های مربوط در "گات" برگزار کردند و ۵ گزارش تسلیم کمیته مذاکرات تعرفه‌ای اصلی شد که بعضی از آنها مفاهیمی از قبیل رفتسار ملی (NATIONAL TREATMENT) و شفافیت (TRANSPARENCY) و عدم تبعیض را بمنظور گنجاندن در قرارداد چندجانبه روشن میساخت و بعضی نیز طرح اصلی قرارداد تجارت خدمات را، ارائه می نمود.

۳-۱- اجلاس مونترال، بررسی تکامل دوساله مذاکرات

حاصل دوسال مذاکرات اولیه تهیه متن‌ی مورد توافق بود که اولاً "جریان کار آینده گروههای مذاکره در باره خدمات را روشن میساخت و ثانیاً "مقررات و نظرات اساسی مورد نظر تعدادی از شرکت کنندگان را دقیقاً" معرفی میکرد. این متن که در اجلاس مونترال کمیته مذاکرات تجاری (شال ۱۹۸۸) مورد توافق قرار گرفت شامل نکات اصلی ذیل بود:

۱- تعریف خدمات (DEFINITIONS) مقرر گردید که مذاکرات با این تفاهم ادامه یابد که چهارچوب خدمات شامل خدماتی باشد که با عبور از مرزها ارائه میگردد و نیز خدماتی که به عوامل تولید (کار و سرمایه، انتقال سرمایه در مواردی که برای عرضه خدمت ضروری است) ارتباط دارد، جزو این چهارچوب باشد.

۲- در مورد ایده‌های اصلی آزادسازی وقواعد و اصول کار، موافقت شده که بعضی از اصول گات مثل (۱) شفافیت قوانین و مقررات داخلی کشورها در مورد خدمات (۲) هدف قراردادان آزادسازی مداوم تجارت خدمات (۳) اعمال اصل رفتار ملی (۴) اعمال اصل کامل‌البودا یا مقررات عدم تبعیض (۵) افزایش دسترسی به بازار برای عرضه کنندگان خدمات (۶) تسهیل

توسعه دسترسی به بازار خدمات برای معالک در حال توسعه و مشارکت بیشتر آنها در تجارت جهانی خدمات (۷) حفاظت‌ها و مستثنیات (۸) شناخت حق دولتها در تنظیم مقرراتی بخش خدمات و تضاد نداشتن آن با قبول تعهد در یک چهارچوب بین‌المللی، در قرارداد جهانی خدمات گنجانده شود. همچنین مقرر گردید اصل کامل‌الوداد شامل خدمات و عرضه‌کنندگان خدمات نیز باشد و پوشش موضوعی خدمات آنچنان باشد که تعادلی بین منافع کلیه شرکت‌کنندگان در مذاکرات، برقرار نماید. در مورد مقررات و طرز عمل‌هایی که تأثیر مثبت یا منفی بر تجارت خدمات دارد، وضعیت عقب مانده مقررات و قوانین مربوط به تجارت خدمات در معالک در حال توسعه مورد تصدیق قرار گرفت و حق این معالک به وضع مقررات تازه برای برطرف کردن خلاء مقرراتی در این معالک بر رسمیت شناخته شد.

طبق دستور مندرج در اعلامیه مونترال گروه‌های مذاکره خدمات (GNS)، گزارش نهائی خود را در ۱۸ دسامبر ۱۹۸۹ (MTN.GNS/28) مورد تصویب قرار دادند.

از آغاز سال ۱۹۹۰ بحث در باره چهارچوب قرارداد تجارت خدمات روی چهار موضوع اصلی متمرکز بود (۱) ایده‌ها، اصول و مقررات و اینکه چگونه این امور به زبان حقوقی دقیق بیان گردد (۲) مکانیک آزادسازی تجارت خدمات یعنی اینکه چگونه بازار خدمات را بر روی رقابت بین‌المللی گشود (۳) ملاحظات سازمانی و ساختاری شامل اینکه مکانیزم حل اختلاف چگونه کار می‌کند و چه رابطاتی بین گات و قرارداد عمومی خدمات وجود دارد و (۴) طرز رفتار با منافس و نظرات معالک در حال توسعه.

علاوه بر این، طبق دستور اعلامیه مونترال گروه‌های کار برای بخش‌های ارتباطات از راه دور ساختمان، حمل و نقل (هوائی، دریائی و زمینی)، توریسم، خدمات حرفه‌ای، خدمات مالی (شامل بیمه)، خدمات سمعی و بصری و تحرک نیروی کار در ماه ۱۹۹۰ تشکیل گردید.

۴-۱- اجلاس بروکسل وزراء

در نوامبر ۱۹۹۰

و مسائل حل نشده

با وجود پیشرفت سازمانی و پیشرفت موضوعی تحت پوشش مذاکرات، هنوز بسیاری از مفاهیم و پوشش‌بخش‌ها و مستثنیات بشرح زیر مورد توافق همگان نبود.

۱- وضعیت اصل کامل‌الوداد و اینکه رفتار کامل‌الوداد یک تعهد عام و کلی باشد و یا اینکه حاصل توافق و تعهد خاص دولتها است (ایالات متحده تنها دولتی بود که از خاص و محدود بودن اعمال اصل کامل‌الوداد طرفداری می‌کرد) ۲- مجموعه سبده مقرراتی که ضوابط بین‌المللی آن در سال ۱۹۹۱ مورد مذاکره قرار می‌گیرد شامل چه نکاتی باشد؟ مقررات حفاظتی دولتها، خریدهای دولتی، سوبسیدها و نیز طبقه‌بندی مشترک خدمات؟

۳- اگر اصل کامل‌الوداد تعهد عام است چه استثنائاتی بر این اصل باید در ضامم گنجانده شود، شامل:

- ضامم در باره خدمات حمل و نقل دریائی، خدمات حمل و نقل هوائی، خدمات حمل و نقل زمینی آبی، حمل و نقل زمینی جاده‌ای و خدمات سمعی و بصری

- ضامم در باره خدمات مالی که در مورد حوزه پوشش و محتوی این ضمیمه اختلاف نظر وجود داشت. در مورد متن ضمیمه مربوط به ارتباطات از راه دور نیز توافقی وجود نداشت.

- در مورد ضمیمه مربوط به تحرک نیروی کار مسئله این بود که تصویب سایر ضامم به حل این موضوع مشروط گردیده بود.

۴- چون یکی از خصائص گات پیشنهاد مجموعه تعهدات اولیه هر کشور برای آزادسازی تجارت خدمات و دسترسی به بازارها و شروع مذاکره با سایر اعضا است، تا آن تاریخ فقط بازار مشترک و کشورهای ایالات متحده، ژاپن، استرالیا، هنگ‌کنگ و سوئد، پیشنهاد تعهد کرده بودند و بقیه کشورها اقدامی در این زمینه بعمل نیاورده بودند.

۵- معالک در حال توسعه مخصوصاً "تقاضا" داشتند که فکر قابلیت انعطاف مناسب مقررات در مورد آنها و نیز فکر ضرورت دسترسی آنها به اطلاعات و کانال‌های توزیع در معالک پیشرفته و دسترسی و استفاده از تکنولوژی و آموزش پرسنل، دقیقتر تعریف و تشریح گردد.

۵-۱- مسائل حل نشده

تا اواسط سال ۱۹۹۳

در فاصله کنفرانس بروکسل وزراء تا اواسط سال ۱۹۹۳ مذاکره درباره تعدادی از مسائل از جمله (۱) جدول بندی تعهدات هر کشور (۲) گنجاندن اصل کامل‌الوداد در قرارداد نهائی (۳) تحرک نیروی کار (۴) دستورالعمل مذاکرات در باره تعهدات اولیه (۵) ضامم بخش‌ها و (۶) مذاکرات در باره تعهدات اولیه، بصورت چند جانبه باشد و وحدت ادامه یافت و در اکثر موارد منجر به توافق‌هایی شد که در قرارداد نهائی مندرج است.

اما هنوز در سیزده زمینه مسائلی وجود داشت که راه حل نهائی آنها بعضی در روزهای آخر انعقاد قرارداد بدست آمد و حل بعضی از موضوعات بطوری که خواهیم دید به مذاکرات بعد از لازم الاجرا شدن قرارداد، موکول گردید؛ نمونه‌های عمده این مسائل حل نشده مونکات عدم توافق بشرح زیر قابل توجه است:

۱- خدمات حمل و نقل دریائی

یکی از بخش‌هایی که بحث در باره آن تا زمان انعقاد قرارداد نهائی تجارت خدمات ادامه داشت، حمل و نقل دریائی بین‌المللی بود. بحث‌های غیررسمی در این زمینه، شامل مسائلی از قبیل (۱) تعهد دولت‌ها در مورد ارائه خدمات، (۲) استثنائات اصل کامل‌الوداد (۳) ارزیابی اثرات این استثنائات بر تعادل کلی تعهدات یک کشور و (۴) بکارگیری و طرز اعمال معیار کشور مبدأ بود.

در مورد دسترسی به استفاده از خدمات بندری بحث‌ها روی حق دسترسی بر پایه عدم تبعیض

به تسهیلات بندری دور میزد .

در مورد خدمات جنبی بحث‌ها روی مسائل محدودیت‌های فیزیکی تسهیلات زیربنائی بنادر ، رقابت بین تعداد قلیل عرضه‌کنندگان خدمات و الزام در مورد دسترسی به استفاده از تسهیلات بندری بر مبنای عدم تبعیض متمرکز بود .

در مورد محدودیت‌های فیزیکی زیربنائی نقش آن در ایجاد محدودیت‌های فیزیکی تسهیلات زیربنائی بنادر ، رقابت بین تعداد اندک عرضه‌کنندگان خدمات و الزام دسترسی و استفاده از تسهیلات بندری بر مبنای عدم تبعیض مورد بحث بود .

۲- خدمات مالی

در زمینه خدمات مسئله اصلی بازگسردن بازارهای خاور دور بر روی موسسات مالی ایالات متحده و جامعه اروپا بود . در دسامبر ۱۹۹۲ مذاکره کنندگان تجاری ایالات متحده آمریکا و جامعه اروپا متفقا "جبهه‌های را در مقابل ژاپن ، کره و پنج کشور آسیائی (سنگاپور ، اندونزی ، ملازی ، فیلیپین و تایلند) تشکیل دادند و در صد برآمدند از این کشورها بخواهند که پیشنهاد دسترسی به بازارهای خود را بهتر نمایند .

در نتیجه این جبهه‌گیریها ، در اوایل مارس ۱۹۹۳ دولت ژاپن هیئتی را به کشورهای پنجگانه فرستاد تا پیشنهادات خود را در مورد دسترسی به بازار مخصوصا "در مورد دسترسی به بازارهای مالی بهبود بخشد .

۳- خدمات سمعی و بصری

بازار کردن بین‌المللی فیلم ، و برنامه‌های ویدئویی و تلویزیونی برای ایالات متحده آمریکا بسیار مهم است . برنامه‌های تلویزیونی و فیلم دومین و مهمترین اقلام صادراتی ایالات متحده به جامعه اروپا در سال ۱۹۹۲ بود . بازار ۳۰ میلیارد دلاری این نوع خدمات در جامعه اروپا ، حدود یک سوم ارزش این نوع خدمات در سطح جهان را تشکیل میدهد . فرانسه اصرار دارد که ۶۰ درصد هر نوع برنامه تلویزیونی نشان داده شده در اوقات مهم (اول شب) باید

در خود جامعه اروپا تولید شده باشد . سایر اعضا جامعه روی ارقام ۵۰-۴۰ درصد توافق دارند . علاوه بر این در جامعه اروپا محدودیت‌های سختی برای تولید و پخش فیلم و ویدئو وجود دارد .

۴- ارتباطات از راه دور

ایالات متحده در اول ژانویه ۱۹۹۳ رسماً پیشنهاد کرد که بحث در باره آزادسازی خدمات ارتباطات از راه دور پایه ، بعد از خاتمه دوراروگوئه ادامه یابد . در پیشنهاد آمریکا این نکته مطرح شده است که کشورها یک "دوره صلح" (تبصره صلح) را بپذیرند و قبول کنند که در دورهای که مذاکرات ادامه دارد از وضع هرگونه محدودیت در این زمینه اجتناب ورزند .

کشورهای عمده شرکت کننده در مذاکرات موافقت کردند که موضوع ارتباطات از راه دور پایه را از مذاکرات دوراروگوئه مجزا نمایند . ولی در مورد مدت زمانی که باید برای مذاکرات اضافی تعیین شود توافق وجود نداشت . ایالات متحده میخواست این مذاکرات حداکثر تا ژوئیه ۱۹۹۴ خاتمه یابد در حالیکه جامعه اروپا سال ۱۹۹۷ را برای پایان مذاکره پیشنهاد میکرد .

کشورهای دیگر از ایالات متحده میخواستند که در دوره ادامه مذاکره اصل کامله‌الوداد را رعایت کند . در حالیکه ایالات متحده میخواست در دوره مذاکره اعمال اصل کامله‌الوداد در این بخش را مستثنا نماید . پیشنهاد ایالات متحده کمتر از تعهد کامل اجراء اصل کامله‌الوداد بود و به کشورها اجازه میداد که درخواست‌های تازه اجازه فعالیت در این بخش را ، رد کنند و تنها اجازه فعالیت بر مبنای دوجانبه و متقابل صادر نمایند . اما کشورها نمیتوانستند در دوره ادامه مذاکرات به وضع قوانین و مقررات تازه بپردازند و همچنین کشورها نمیتوانستند بطور جداگانه با یکدیگر قرارداد های آزادسازی بازرگانی دوجانبه امضاء نمایند .

هدف پیشنهادات ایالات متحده این بود که کشورها نتوانند قوانینی وضع نمایند پائین‌تر از حدی که قدرت چانه‌زنی آنها را در مذاکرات آینده بهبود بخشد .

پیچیدگی این مسائل وقتی بیشتر میشد که در خود بازار مشترک نیز در مورد آزادسازی خدمات ارتباطات از راه دور پایه در بازار داخلی توافقی وجود نداشت . این نوع خدمات حتی در حال حاضر در بیشتر کشورهای جامعه اروپا در انحصار موسسات دولتی است و کمیسیون جامعه پیشنهاداتی را در مورد قطع آزادسازی آزادسازی کامل خدمات صوتی - تلفنی هم در داخل جامعه و هم در سطح جهانی به اعضا خود ارائه داده است .

علیرغم وجود اختلاف نظر در باره جزئیات بخش‌هایی از خدمات و معافیت‌ها و مستثنیات مورد تقاضای بعضی از کشورها ، قرارداد عمومی تجارت خدمات (GATS) بعنوان بخش مهمی از کل نتایج حاصل از دوراروگوئه مذاکرات تعرفه در دسامبر ۱۹۹۳ با امضاء نمایندگان دول شرکت کننده در مذاکرات رسید . شورای وزیران معالک عضو گات در ۱۵ آوریل ۱۹۹۴ در مراکش با امضاء قرارداد نهائی مذاکرات دوراروگوئه سازمان تجارت جهانی را با کلیه اهداف ، وظایف و اجزاء آن (شامل قرارداد عمومی تجارت خدمات) از اول ژانویه ۱۹۹۵ که حیات خود را آغاز کرده است بوجود آوردند .

۲- قرارداد عمومی

تجارت خدمات (گاتس)

۱- ۲- هدفهای قرارداد

هدفهای اصلی قرارداد عمومی تجارت خدمات (GATS) گسترش تجارت خدمات با توجه به اهمیت آن برای رشد و توسعه اقتصاد جهانی در محیطی با قوانین و مقررات آشکار و آزادسازی برنامه‌ریزی شده ، است . قرارداد وسیله‌ای برای رشد اقتصادی تمام کشورهای دادوستدکننده و توسعه معالک در حال توسعه میباشد .

سایر اهداف قرارداد شامل نکات زیر است :

- تحمیل هرچه سریعتر سطوح بالاتر آزادسازی دادوستد خدمات از طریق تشکیل دوره‌های مذاکرات چند جانبه بمنظور تأمین منافع هماعضا

شرکت کننده بر مبنای متقابلاً " مفید و اهداف تامین تعادل بین حقوق و تعهدات ، با احترام کامل به اهداف سیاست های ملی کشورها .
- هر دولت حق دارد که مقررات تازمائی برای عرضه خدمات در سرزمین تحت حاکمیت خود برای رسیدن به هدفهای سیاست های ملی وضع نماید . این امر مخصوصاً " در مورد ممالک در حال توسعه صادق است که از این حق با توجه به رابطه مستقیم میزان توسعه یافتگی ، با درجه تکامل مقررات خود استفاده کنند .

- تشویق مشارکت هر چه بیشتر ممالک در حال توسعه در تجارت خدمات و افزایش صادرات خدمات توسط آنها از طریق و کمک افزایش ظرفیت عرضه خدمات در داخل این ممالک و الابدین کارائی و قدرت رقابتی آنها .

- توجه خاص به مشکلات بهسازجی ممالک کمتر توسعه یافته ، با توجه به وضعیت اقتصادی مخصوص و نیازهای توسعه ای ، تجاری و مالی آنها .

۲-۲-۲- ارکان قرارداد

قرارداد عمومی تجارت خدمات بر سه رکن استوار است . اولین رکن دستمای از تعهدات است که شامل حال کلیه کشورهای شرکت کننده در قرارداد میشود . رکن دوم جدولهای ملی تعهدات هر کشور که در آن تعهدات اضافی خاص هر کشور درج شده است و موضوع آزادسازی مداوم میباشد . رکن سوم چهار ضمیمه قرارداد است که وضعیت خاص چهار بخش از خدمات را مورد توجه قرار میدهد .

۲-۲-۳- حوزه پوشش

قسمت اول قرارداد کلیه خدمات را در بر میگیرد و خدمات را از نظر روش عرضه به چهار گروه تقسیم میکند .

(۱) خدماتی که از سرزمین یک عضو قرارداد ، به سرزمین عضو دیگر عرضه میشود (تجارت فرامرزی) مثل ارتباطات از راه دور

(TELECOMMUNICATION)

(۲) خدماتی که در سرزمین یک عضو قرارداد ، به

مصرف کنندگان عضو دیگر عرضه میشود مثل توریسم .

(۳) خدماتی که از طریق حضور ارائه کننده خدمات ، در سرزمین عضو دیگر عرضه میشود مثل خدمات بانکی

(۴) خدماتی که توسط اتباع یک عضو در سرزمین هر عضو دیگر ارائه میشود مثل خدمات مقاطعه کاری پروژه های ساختمانی و خدمات مشاوره ای .

۴-۲- تعهدات کلی و ضوابط عمل اعضاء

در قسمت دوم قرارداد تعهدات کلی اعضاء و ضوابطی که بطور اتوماتیک مورد عمل قرار میگیرد ذکر شده است :

(۱) رفتار مطابق اصل کامله الوداد (MFN) به این معنی که هر امتیاز تجاری که به یک عضو واگذار میشود (مثل اجازه فعالیت به بانکهای خارجی در داخل یک کشور عضو ، اجازه با عرضه خدمات تلفنی توسط کمیته های خارجی در یک کشور عضو) باید بر مبنای عدم تبعیض به عرضه کنندگان خدمات کلیه کشورهای شرکت کننده در گاتس داده شود .

(۲) گاتس قبول دارد که نمیتوان رفتار مطابق اصل کامله الوداد را در مورد کلیه خدمات بمسورد اجراء گذارد و از این رو به کشورهای اجازه داده شده است که در موارد خاص از اجراء این اصل معاف باشند . شرایط معاف شدن از اعمال اصل کامله الوداد در ضمیمه قرارداد ذکر شده است و اجازه میدهد که این معافیت ها بعد از پنج سال مورد بررسی مجدد قرار گیرد و مدت ادامه معافیت در شرایط عادی حداکثر ده سال است .

(۳) شفافیت و آشکاربودن مستلزم :
- چاپ و انتشار فوری کلیه قوانین تازه ، تغییرات آنها ، قوانین مربوط ، مقررات ، دستورالعمل های اداری و سایر تصمیمات ، اظهار نظرها و سایر اقدامات دارای جنبه عام که مرتبط و یا مؤثر در اعمال قرارداد عمومی تجارت خدمات است .

۱- ایجاد مراکز کسب اطلاعات (ENQUIRY POINTS)

در کلیه ممالک عضو بمنظور دادن اطلاعات در مورد نکات فوق طبق درخواست متقاضیان است .
(۴) مشارکت هر چه بیشتر ممالک در حال توسعه از طریق اجراء تعهدات مذاکره شده و قبول شده ممالک توسعه یافته برای دسترسی ممالک در حال توسعه به تکنولوژی ، بهبود دسترسی به کانالهای توزیع و شبکه های اطلاعاتی و آزادسازی دسترسی به بازار ممالک صنعتی در بخشها و روش های عرضه خدمات مورد علاقه صادراتی ممالک در حال توسعه . علاوه بر این اطلاعات تجاری و تکنولوژیکی باید از طریق مراکز تماس (CONTACT POINTS) در اختیار کشورهای قرار گیرد .

(۵) مقررات پیش بینی شده در مورد ایجاد اتحادیه ها و تمرکزهای اقتصادی مقرر میدارد که ترتیبات مربوط به خدمات ، پوشش بخشی عمده ای داشته باشد و از هرگونه تبعیض بین اعضاء بدور باشد .

(۶) مقررات داخلی کشورها بیش از هر عامل دیگر در تجارت خدمات اثر دارد و از این رو کاتس مقرر میدارد :

۱- کلیه مقررات داخلی باید بنحو معقول ، بیطرفانه و هدفمند بمورد اجراء گذاشته شود .

۲- مقرراتی وجود خواهد داشت که اعضاء و سائلی را برای بررسی فوری تصمیمات اداری مرتبط با عرضه خدمات ایجاد کنند (ایجاد مراکز رسیدگی به شکایات عرضه کنندگان خارجی خدمات که از تصمیمات اداری واحدهای مسئول خدمات در یک کشور عضو متضرر شده اند)

(۷) شناسائی :

(۱) قرارداد عمومی تجارت خدمات محتسوی تعهداتی توسط کشورها در مورد شناسائی و تأیید صلاحیت های عرضه کنندگان خارجی خدمات (مثل سابقه تحصیلی) بمنظور دریافت جواز فعالیت یا گواهینامه ، برای کار در بخش خاص از خدمات است .

(۲) گاتس میکوشد که شرایط شناسائی و تأیید صلاحیت ها بر پایه و معیارهای مورد قبول

بین المللی و یکنواخت تهیه شود .

(۸) انحصارات و عرضه کنندگان انحصاری خدمات : کشورهای عضو گاتس ملزم به تضمین این نکته اند که عرضه کنندگان انحصاری خدمات از موقعیت خود سو استفاده نکنند و خدمات خود را بر پایه اصول بازرگانی عادی و معمولی ارائه نمایند .

(۹) عملیات محدود کننده تجاری ، موضوع شور دائمی اعضا با هدف حذف نهایی آنها است . (۱۰) مقررات مربوط به پرداخت ها و انتقالات ارزی ، وضع محدودیت موقت در صورت پیدایش مشکلات موازنه پرداخت ها را اجازه می دهد . هر چند کلیه اعضا اصولاً متعهد هستند که برای پرداخت ها و انتقالات بین المللی مربوط به داد و ستدهای حساب جاری خدمات ، محدودیتی ایجاد نمایند .

وضع چنین محدودیتهایی مقید به شرایطی است . اولاً " اینکه تبعیض آمیز نباشد . ثانیاً " از وارد آوردن خسارت غیر ضروری تجاری به سایر اعضا اجتناب شود و ثالثاً " موقتی بودن ، در ذات و طبیعت این محدودیت ها لحاظ شده باشد .

(۱۱) استثنائات کلی و امنیتی مقرر شده در قرارداد ، مربوط به حفظ اخلاق عمومی ، حیات و سلامت انسان ، حیوان و حفظ نظم عمومی و حفاظت امور و مسائل خصوصی افراد و تشخیص عادلانه گردآوری مالیاتها است .

(۱۲) ضوابط متعدد دیگری بعداً " مورد مذاکره بیشتر قرار میگیرد ؛ حفاظت ها (مثلاً " طبق چه شرایطی کشوری که مواجه با عرضه بیش از حد خدمت وارداتی است میتواند محدودهای موقتی برای تجارت آن نوع خدمت وضع نماید) ، سوبسیدهای منحرف کننده تجارت (چه ضوابطی سبب اجتناب از انحراف تجارت خدمات میشود و روش کار متناسب چه خواهد بود) ، خریدهای دولتی (مقررات حاکم بر روش دعوت از مقاطعه کاران برای شرکت در مناقصه های دولتی و انتخاب برنده براساس قرارداد های خرید خدمات در بخش عمومی چه خواهد بود) و محیط زیست . مدت زمان تعیین

شده برای مذاکره درباره خریدهای دولتی بمنظور تعیین این ضوابط دو سال از زمان لازم الاجراء شدن قرارداد گاتس و سه سال در مورد حفاظت ها است . یک برنامه کار که بعداً " تهیه خواهد شد چهارچوب زمانی و طرز برخورد با موضوع سوبسیدها را معین خواهد کرد .

۵-۲- تعهدات خاص کشورهای

در نتیجه مذاکرات

قسمت سوم قرارداد عمومی تجارت خدمات ، تعهدات خاص کاربردی مذاکره شده در باره دسترسی به بازار و رفتار ملی است .

۱- دسترسی به بازار وسیله ای است که از طریق آن عرضه یک خدمت به سایر اعضا بطور دو جانبه بر حسب چهار روش عرضه خدمت ، مورد مذاکره و توافق قرار میگیرد . در مواردی که دسترسی بازار متضمن تأمین خدمت از یک یا چند روش ارائه خدمات میباشد ، مقررات گاتس ، تضمین مینماید که هر عضو با خدمات و عرضه کنندگان خدمات سایر اعضا ، طبق شرایط ، محدودیت ها و مقررات توافق شده و تعیین شده در جدول ملی آن کشور رفتار نماید .

منظور هدف مقررات مربوط به دسترسی به بازار این است که محدودیت های از نوع زیر را بطور متزاید مرتفع نماید :

- محدودیت های موجود درباره تعداد عرضه کنندگان خدمت .
- محدودیت های موجود درباره ارزش داد و ستدهای مربوط به خدمت ،
- محدودیت موجود در باره تعداد موسسات و تعداد افراد شاغل در موسسات عرضه خدمات ،
- محدودیت های سرمایه خارجی مربوط به حداکثر سطح مشارکت خارجی ،

۲- در مورد رفتار ملی مقررات گاتس متضمن این تعهد است که هر عضو با عرضه کنندگان خدمت اعم از داخلی و یا خارجی یکسان رفتار نماید .

۱-۲ مقررات گاتس البته در مواردی امکان رفتار متفاوت با تأمین کنندگان خدمت تبعه سایر اعضا ، در مقایسه با عرضه کنندگان داخلی یک نوع خدمت ، را ممکن ساخته است . مثلاً " در

مورد شرکت های بیمه از آنها خواسته شده است که با تبعیت از مقررات احتیاطی ، استانداردهای سرمایه ای بالاتری را در بازار داخلی در مقایسه با استانداردهای کشورهای میزبان ، رعایت نمایند .

۲-۲ اگر چه با این طرز برخورد رسماً " متفاوت ، موافقت بعمل می آید ولی در این صورت شرایط رقابت نباید بنفع عرضه کنندگان محلی خدمات ، تغییر داده شود .

مقررات توافق شده در مورد دسترسی به بازار و رفتار ملی در چهارچوب و طبق نظر گاتس ، متضمن این نکته است که دسترسی به بازارهای خارجی و توانایی رقابت بر پایه مساوی در آن بازارها ، حاصل جریان مذاکره شده است . یعنی این تنها جایی است که تعهدات خاصی توسط عضو بعمل آمده که گاتس آن عضو را ملزم میکند که با خدمات خارجی و ارائه کنندگان خدمات ، رفتاری نامساعدتر از خدمات و ارائه کنندگان خدمات تبعه خود آن کشور ، نداشته باشد .

کشورهای توسعه یافتگی مانند کانادا ، اتحادیه اقتصادی اروپا و مالک شمال اروپا ، معتقدند دستور گاتس متضمن روشهایی (PROCEDURES) برای مذاکرات و توافق کشورها بایکدیگر ، جدا از تعهدات آنها در جدول ملی ، طبق ماده ۱۶ (دسترسی به بازار) و ماده ۱۷ (رفتار ملی) میباشد . نتایج این مذاکرات در باره موضوعاتی از قبیل شرایط اعطای مجوز و طرز صدور آن ، مقررات مربوط به تأیید صلاحیت و عرضه کننده خدمت و استانداردهای فنی ، صرفاً " و فقط با روش کمترین اول در جدول ملی آنها آورده میشود . یعنی فقط امتیازاتی که کشورها باز یادتر کردن بعدی آنها بر مبنای اصل کامله بوداد موافقت میکنند جدول بندی میشود (این مقررات در ماده ۱۸ آمده است)

۶-۲- مکانیک آزاد سازی مداوم

هم رفتار ملی وهم دسترسی به بازار تنها و فقط طبق ضوابط ، محدودیت ها و شرایط مذاکره شده و نوشته شده در جدول ملی کشورها تأمین

میگردد. هدف این است که آزادسازی مرتبط با رفتارملی و دسترسی به بازار از راه بکارگیری اصل کامل‌الوداد به تمام اعضاء دیگر گاتس تسری داده شود.

تعهدات آزادسازی کشورها در جدول ملی آنها درج میگردد و بعنوان بخش تفکیک‌ناپذیر گاتس بمورد اجراء درمیآید. (در حال حاضر کشورهای که قسمت اعظم تجارت جهانی خدمات متعلق به آنها است پیشنهادهایی برای آزادسازی تجارت غالب بخش‌های خدمات ارائه کرده‌اند. جدول ۱)

نتایج کلی پیشنهادات و تعهدات ارائه شده در دوراروگروه عبارت است از:

— بیشتر پیشنهادات شامل خدمات مسافرت و توریسم است (جدول ۲) که در آن ۸۸ کشور از ۹۴ کشور شرکت‌کننده، پیشنهاداتی ارائه کرده‌اند. بخش‌هایی که میزان مشارکت و پوشش پیشنهادات دادن امتیاز در آن‌ها قوی است شامل

خدمات مالی (۶۷ کشور از ۹۴ کشور شرکت‌کننده و خدمات تجاری (۶۳ کشور شرکت‌کننده) است. اما بخش‌هایی که میزان مشارکت از همه کم‌تر بوده است، بخش آموزش و پرورش (۲۱ کشور شرکت‌کننده) و خدمات درمانی (۲۴ کشور شرکت‌کننده) است.

— پوشش بخش‌ها در دادن امتیاز برای کشورهای توسعه یافته (۱۳ شرکت‌کننده در صورتی که بازار مشترک رایبک شرکت‌کننده بحساب آوریم) و کشورهای در حال گذر (۴ شرکت‌کننده) تقریباً "عام و کامل بوده است، اما در مورد ممالک در حال توسعه (۷۷ شرکت‌کننده) تعهدات آنها شامل کلیه بخش‌ها نیست.

— انتظار می‌رود تعهدات قبول شده در مورد آزادسازی و نتیجه حاصل از آن که افزایش قابلیت پیش‌بینی وضع آینده و در نتیجه برنامه‌ریزی برای توسعه بازار است، سبب افزایش کوشش‌ها در زمینه جلب سرمایه‌گذارهای خارجی در بخش خدمات شود. مثال قابل توجه بخش مسافرت و توریسم است که منبع درآمد ارزی بسیار مهم برای ممالک در حال توسعه میباشد و این بخش است که

بیشتر اقتصادهای در حال توسعه تعهداتی را در مورد آزادسازی قبول کرده‌اند.

— تمام پیشنهادات شامل دادن اجازه ورود و اقامت موقت افراد با قصد عرضه خدمات است. در بیشتر موارد پیشنهادات داده شده شامل اجازه انتقال درون شرکتی افراد در گروه‌های مدیران، متخصصان و مقامات اجرائی است.

۷-۲- مقررات تشکیلاتی و نهائی

در قرارداد عمومی تجارت خدمات، تشکیل شورای تجارت خدمات (COUNCIL FOR TRADE IN SERVICES) وزیران

ایجاد کمیته تجارت خدمات مالی (COMMITTEE ON TRADE IN FINANCIAL SERVICES)

پیش‌بینی شده است. مسئولیت‌های شورای تجارت خدمات و کمیته‌های بخش‌ها (هر بخش از خدمات یک کمیته) و ارگانهای فرعی و تابعه آنها در تصمیم نامموزیران (MINISTERIAL DECISION) در باره ترتیبات سازمانی مندرج است. پانل‌های حل اختلاف، دارای تخصص لازم مرتبط با هر بخش خاص خدمات که اختلاف مرتبط آن است، را خواهند داشت. این نظر یعنی داشتن متخصصین و کارشناسان برای هر بخش و نیز داشتن لیستی از اعضاء احتمالی پانل‌های حل اختلاف، در مصوبه وزیران تحت عنوان تصمیم در باره روش‌های خاص حل اختلاف (DECISION ON CERTAIN DISPUTE SETTLEMENT PROCEDURE) آورده شده است.

یک کمیته فرعی خدمات به کمیته تدارکات سازمان تجارت جهانی که در آوریل ۱۹۹۴ توسط وزراء در مراکش بوجود آمد، برای تهیه مقدمات اجراء قرارداد کمک می‌نماید. این کمیته فرعی خدمات، مسئول تدوین برنامه کار اولیه در مورد آن تصمیماتی است که در موقع مذاکره در باره هر بخش از خدمات اتخاذ گردیده است.

۸-۲- ضامته

گاتس مصوب دسامبر ۱۹۹۳ دارای فقط چهار

ضمیمه است: ارتباطات از راه دور، خدمات مالی، حمل و نقل هوایی و نقل و انتقال اشخاص حقیقی.

منظور از داشتن ضمیمه برای این بخش‌ها روشن‌سازی، تفسیر کردن و یا محدود و مقید کردن، کاربرد مقررات چهارجوبی با توجه به شرایط و خصائص یک بخش است. نیاز به وجود این ضامته از مدت‌ها قبل درک شده بود. زیرا تعدادی از زیر بخش‌ها در هر یک از آنها از جمله در ارتباطات از راه دور، خدمات مالی و یا حمل و نقل هوایی، دارای آنچنان ویژگی‌هایی هستند که برای گنجاندن آنها در یک چهارجوب چند جانبه، لازم است که پایه‌های مورد توافق جداگانه ذکر گردد. علاوه بر این، ضمیمه مربوط به انتقال موقت اشخاص حقیقی که برای خدمات خاص مربوط به آنها تعهد دسترسی به بازار شده است، این اشخاص خدماتی را در کلیه بخش‌های خدمات ارائه می‌نماید که برای تعداد زیادی از کشورهای در حال توسعه اهمیت حیاتی دارد و بنابراین ضروری است که بطور جداگانه ذکر شود. ۱- ضمیمه مربوط به نقل و انتقال اشخاص حقیقی:

این ضمیمه به اعضاء اجازه میدهد که برای قبول تعهدات خاص در مورد نقل و انتقال اشخاص حقیقی (نمایندگان و فرستادگان یک عرضه‌کننده خدمت، مدیران اجرائی و متخصصان) که خدماتی را طبق توافق گاتس تامین میکنند، مذاکره نمایند. این ضمیمه دولت‌ها را ملزم میکند که به افراد مشمول تعهد خاص، اجازه دهند که خدمات را طبق شرایط تعهد شده کشور طرف قرارداد، ارائه دهند. اما بهر حال قرارداد ارتباطی با مقررات مربوط به تابعیت اقامت یا اشتغال بر مبنای دائمی ندارد.

۲- ضمیمه مربوط به خدمات مالی: ضمیمه مربوط به خدمات مالی در مورد مقرراتی اجرا میشود که برای عرضه خدمات مالی، با استثناء خدماتی که در اجراء وظایف دولت ارائه میشود، وضع گردیده است. این استثنائات شامل فعالیت‌های کلان اقتصادی اعمال شده توسط بانک مرکزی

با مقامات پولی کشور، فعالیت‌هایی که بخشی از سیستم قانونی تامین اجتماعی یا برنامه‌های ملی بازنشستگی و نیز سایر فعالیت‌هایی که دولت توسط یک موسسه عمومی حساب یا تضمین و یا با برگزینی منابع مالی دولت انجام می‌شود، می‌باشد. نکته عمده و مرکزی این ضمیمه که فکر به‌بیشتر مذاکره کنندگان را بخود مشغول داشته بود، این است که هر کشور عضو حق دارد که بخاطر دلایل احتیاطی مقررات تبعیضی خود را حفظ یا مقررات تازه‌ای وضع کند. این دلایل شامل حفظ و حمایت از سرمایه‌گذاران، سپرده‌گذاران، یا دارندگان اوراقی است که یک عرضه کننده خدمات مالی در مقابل آنها تعهدی را پذیرفته‌است. مثلاً "یک دولت حق دارد که از دادن اجازه عملیات بانکی به بانکی که شرایط لازم مقرراندار خودداری کند. هر نوع اقدامات و مقررات احتیاطی که طبق مقررات مندرج در ضمیمه مالی (پاراگراف ۱-۲) قابل توجه باشد، یک استثناء کلی نسبت به گاتسی است و به این ترتیب قابل درج در جدول تعهد کشورهای عضو نیست. ضمیمه مربوط به خدمات مالی همچنین متضمن درک و شناخت یک کشور نسبت به اقدامات و مقررات احتیاطی هر کشور دیگر، با در نظر داشتن این حقیقت است که بعضی از کشورها در بخش خدمات مالی به درجه یکسان و هم سطحی از نظر مقررات احتیاطی رسیده‌اند.

در ضمیمه مالی به تخصص‌های ضروری اعضا، پانل‌هایی که در باره اختلافات مربوط به امور احتیاطی و سایر امور مالی رسیدگی می‌کنند اشاره‌ای شده است. تعریف دقیقی از شانزده نوع خدمت مختلف بیمه‌ای، بانکی و مالی ارائه گردیده است. تصمیم وزراء درباره ترتیبات سازمانی شامل ایجاد کمیته تجارت خدمات مالی می‌باشد.

۳- ضمیمه مربوط به ارتباطات از راه دور: هدف ضمیمه خدمات ارتباطات از راه دور، این است که اجراء تعهدات خاص هر کشور را که در جدول‌های ملی آن گنجانده شده است، از راه‌های دیگر

یعنی اقدامات و مقرراتیکه دسترسی و برگزینی شبکه‌ها و خدمات عمومی انتقال ارتباطات از راه دور را خنثی یا محدود نسازد. این ضمیمه نقش دوگانه این بخش را هم بعنوان یک عمل اقتصادی خاص و هم بعنوان وسیله‌ای برای انتقال اطلاعات سایر فعالیت‌های اقتصادی تشخیص داده است. مقررات مذکور در این ضمیمه، شامل مقرراتی است که بردسترسی و استفاده از شبکه انتقال ارتباطات از راه دور و خدمات مربوط، شامل مدارهای ملی و بین‌المللی اجازه شده توسط افراد خصوصی اثر می‌گذارد، و لسی در برگزیده شبکه توزیع کابلی برنامه‌های تلویزیونی و یا پخش و پاتولید برنامه‌های رادیو و تلویزیونی نمی‌شود. ضمیمه بطور خاص کشورها را ملزم می‌سازد که این دسترسی را برای متقاضیان دیگر بر مبنای شرایط معقول و غیر تبعیضی که عرضه خدمت مندرج در جدول تعهدات را ممکن سازد، فراهم نماید. شرایطی که برای استفاده از شبکه‌های مخابراتی عمومی وضع می‌گردد، باید در حد لازم از مسولیت‌های اداره کنندگان شبکه نسبت به ارائه خدمت عمومی و حفاظت صحت فنی شبکه دفاع نماید و اطمینان دهد که عرضه کنندگان خارجی خدمات تنها در صورتی این خدمات را ارائه خواهند داد که طبق تعهدات خاص مجاز به این امر شده باشند.

مقررات و شرایط وضع شده دولت‌ها ممکن است در باره فروش مجدد یا استفاده مشترک از خدمات، خصائص واسطه‌های فنی برای اتصال به شبکه، قابلیت انطباق خدمات به یکدیگر، نوع اجازه‌نامه لازم برای احداث ایستگاهها، پاساژ تجهیزات دارای قابلیت اتصال متقابل شبکه‌ها و مدارهای متعلق به افراد خصوصی یا اجازه شده باشد.

علاوه بر این در ضمیمه مذکور، دولت‌ها گروه دیگری از تعهدات را در جهت حفظ حقوق مصرف کنندگان (USERS' RIGHTS) اقدامات قبول کرده‌اند. این تعهدات شامل (۱) الزام عرضه کنندگان خدمات مخابرات عمومی به در اختیار عموم قراردادن اطلاعات مربوط به تعرفه‌ها و نرخها، خصائص واسطه‌های فنی، شرایط

مربوط به اتصال تجهیزات ایستگاه‌های مخابراتی و شرایط و مقررات اخذ جواز و ثبت نسام (۲) اعمال سیستم قیمت‌گذاری مبتنی بر هزینه شبکه و خدمات مربوطه (۳) حق افراد و شرکتهای خرید و با اجازه و وصل پایانه‌ها با سایر تجهیزات که به شبکه متصل می‌گردد (۴) حق افراد و شرکتهای به متصل کردن مدارهای خصوصی یا اجازه شده شبکه مخابرات عمومی و خدمات مربوط یا به مدارهای اجازه شده توسط سایر عرضه کنندگان خدمات (۵) حق افراد و شرکتهای در کاربردن پروتکل‌های عملیاتی مورد انتخاب عرضه کنندگان خدمات (۶) حق استفاده از شبکه و خدمات مخابرات عمومی برای انتقال اطلاعات در داخل و بین ممالک و حق انتقال اطلاعات موجود در پایگاه‌های آماری و با اطلاعات گردآوری شده، بصورت قابل خواندن توسط ماشین به سایر نقاط و (۷) ضرورت حفظ امنیت و محرمانه بودن اطلاعات.

برای تضمین آشکار و شفاف بودن قوانین و مقررات و سیاستها، کشورهای عضو ملزم شده‌اند که اطلاعات مرتبط با شرایط دسترسی و استفاده از شبکه انتقال ارتباطات از راه دور و خدمات مربوط را در اختیار عموم بگذارند. همکاری‌های فنی بین تولید کنندگان و عرضه کنندگان خدمات ارتباطات از راه دور در ممالک توسعه نیافته تشویق می‌شود و به ممالک در حال توسعه در امر تقویت بخش ارتباطات از راه دور آنها کمک خواهد شد.

کشورهای عضو توجه خاصی به ایجاد فرصتهای لازم برای ممالک کمتر توسعه یافته، توسط عرضه کنندگان خارجی خدمات ارتباطات از راه دور و کمک آنها به انتقال تکنولوژی، آموزش و سایر فعالیت‌هایی که توسط زیربنای ارتباطات از راه دور، توسعه تجارت خدمات ارتباطات از راه دور، آنها را ممکن سازد مبذول خواهند داشت. امضاء کنندگان ضمیمه مربوط به ارتباطات از راه دور با تشخیص اهمیت استاندارد‌های بین‌المللی هم‌خوانی جهانی شبکه‌های ارتباطی، متعهد شده‌اند که ایجاد و اعمال این استانداردها

توسط سازمانهای بین المللی مربوط را تشویق می نمایند .

۴- ضمیمه مربوط به حمل و نقل هوایی : ضمیمه شامل موضوعات تعمیر هواپیما و خدمات نگاهداری آن ، فروش و بازار کردن خدمات حمل و نقل هوایی و خدمات رزرو کامپیوتری است . ضمیمه حق رفت و آمد هواپیماها که موضوع

کنوانسیون شیکاگو و قرارداد های دوجانبه خدمات هوایی است ، شامل نمیشود . در ضمیمه ذکر شده است که حل و فصل اختلافات طبق مقررات گاتس ، در مورد حقوق رفت و آمد هواپیما ها و خدمات مستقیم مرتبط با آن اجرا نخواهد شد و فقط در مواردی قابل اعمال است که اولاً " اختلاف مربوط به خدمات حمل و نقل هوایی باشد و ثانیاً " کلیه روشهای حل اختلاف پیش بینی شده در رژیم های دوجانبه یا چندجانبه (مثل کنوانسیون شیکاگو) قبلاً " مورد استفاده قرار گرفته باشد . طرز عملکرد ضمیمه هر پنج سال یکبار مورد بررسی مجدد قرار میگیرد .

۹-۲- مقررات

مورد علاقه خاص

ممالک در حال توسعه

ملاحظات مربوط به درجه توسعه یافتگی و رابطه آن با قوانین و مقررات موجود داخلی کشورها در قرارداد عمومی خدمات مورد توجه قرار گرفته است و بصورت نظراتی درآمده است که این هم سوئی موجود بین درجه توسعه مقررات خدمات در کشورهای مختلف را با توسعه اقتصادی آنها برسمیت می شناسد . ملاحظات مربوط به میزان توسعه یافتگی همچنین سبب شده است که امر تشویق مشارکت بیشتر ممالک در حال توسعه در تجارت جهانی خدمات مورد نظر گاتس باشد و برای هر کشور در حال توسعه و نیز ممالک کمتر توسعه یافته انعطاف پذیری مناسبی در جریان آزادسازی یعنی در مورد شفافیت ، تمرکز اقتصادی و سوبسیدها در نظر گرفته شود . دستمای از مقررات ، درخواست ممالک در

حال توسعه در مورد انعطاف پذیر شدن مقررات گاتس را تحقق بخشیده است . این مقررات مربوط به (۱) انعطاف در محدودیت زمانی که طی آن باید ایستگاههای اطلاعاتی (ENQUIRY POINTS) ایجاد گردد (A. III. 4) (۲) انعطاف زمانی در مورد شرایط پوشش عمده و اساسی بخش های خدمات و حذف یا موجود نبودن عمده تبعیض در بخش ها و زیربخش های خدمات مورد پوشش قرارداد یکپارچگی اقتصادی (A. V. 3) و (۳) انعطاف در استفاده از محدودیت های حفاظی موازنه پرداختها (A. XII) و (۴) انعطاف در مذاکرات مربوط به ایجاد دیسپلین های چند جانبه در مسورد سوبسیدها و نقش آنها در برنامه های توسعه ای میباشد .

علاوه بر اینها در زمینه تعهدات مذاکره ای کشورها ، مقررات گاتس به این نکته اشاره دارد که در جریان ورود آزادسازی توجه خاصی به هدفهای سیاست ملی و سطح توسعه خاص کشورهای عضو ، هم از نظر توسعه کلی و هم از نظر توسعه بخش ها مبذول خواهد شد . برای ممالک در حال توسعه انعطاف پذیری خاصی برای آزاد کردن بخش های خدماتی کمتر ، آزاد کردن تعداد کمتری دادوستد و افزایش دسترسی به بازار منطقه با وضعیت توسعه یافتگی آنها و نیز توجه به تشویق مشارکت ممالک در حال توسعه در قرارداد گاتس ، در زمان درخواست افزایش دسترسی عرضه کنندگان خارجی خدمات به بازارهای آنها و اجازه وضع شرایط محدودیت برای نپل به هدفهای مذکور در ماده ۶ پیش بینی شده است .

برای تقویت مشارکت کشورهای در حال توسعه در داد و ستد جهانی خدمات به تقویت ظرفیت داخلی عرضه خدمات آنها و بالا بردن کارآئی و قدرت رقابت آنها از راه آسان کردن دسترسی به تکنولوژی برپایه ملاحظات تجاری ، بهبود دسترسی آنها به کانالهای توزیع و شبکه های اطلاعاتی و آزادسازی دسترسی به بازار در بخش ها و روشهای عرضه خدمات مورد علاقه صادراتی ممالک در حال توسعه ، توجه میشود . گاتس مقرر می دارد که کشورهای توسعه یافته

تاجد ممکن ممالک در حال توسعه دیگر ، مراکز تماسی (CONTACT POINTS) برای تسهیل دسترسی عرضه کنندگان خدمات ممالک در حال توسعه به اطلاعات مرتبط با بازار مورد نظر آنها در باره (الف) جنبه های تجاری و فنی عرضه خدمات (ب) ثبت نام ، تایید و دریافت گواهینامه های حرفه ای و (پ) در دسترس بودن تکنولوژی خدمات مورد نظر ، ایجاد نمایند . به ممالک کمتر توسعه یافته کمکهای فنی لازم برای اجراء این مقررات توسعه ای ، واگذار خواهد شد .

۱۰- ۲- مسائل حل نشده منظم

به قرارداد عمومی

تجارت خدمات

به قرارداد گاتس هشت تصمیم ، دو ضمیمه در باره ضرورت مذاکرات بیشتر و یک تفاه نامه ضمیمه شده است .

مذاکرات در چهار زمینه ادامه می یابد : ارتباطات از راه دور پایه ، حمل و نقل دریائی ، نقل و انتقال اشخاص حقیقی و خدمات مالی . علاوه بر اینها مذاکره در باره پنج موضوع ادامه خواهد یافت که عبارتند از : خریدهای دولتی ، مقررات حفاظتی ، خدمات حرفه ای و خاصاً احراز صلاحیت ، استانداردها و صدور مجوز ، دولتها همچنین موافقت کرده اند که یک گروه کاری برای خدمات حرفه ای و تخصصی ایجاد کنند . علاوه بر این دو تصمیم در باره موضوعات سازمانی و تاسیساتی و حل اختلاف ، شش تصمیم و دو ضمیمه در باره مذاکرات بیشتر در باره موضوعات حل نشده وجود دارد که عبارتند از :

- ۱- تصمیم در مورد تجارت خدمات و محیط زیست ، مقرر می دارد که شورای تجارت خدمات از کمیته تجارت و محیط زیست سازمان تجارت جهانی بخواهد که گزارشی در باره رابطه تجارت خدمات و محیط زیست شامل موضوعات توسعه مداوم تهیه نماید .
- ۲- تصمیم در باره خدمات مالی تاکید میکند که تعهدات این بخش بر مبنای اصل کامل السوداد

بمورد اجرا گذاشته میشود و اجازه میدهد که اعضا، جدول تعهدات و استثنائات اصل کامله الوداد خود را شش ماه پس از لازم الاجرا شدن قرارداد گاتس مورد تجدیدنظر قرار دهند و بصورت نهائی در آورند .

۳- تصمیم در باره خدمات تخصصی و حرفهای مقرر میدارد که یک گروه کار که نقش آن توصیه دیسپلین لازم برای تضمین این نکته خواهد بود که مقررات مربوط به الزامات تأیید صلاحیت سبب ایجاد موانع غیر ضروری برای تجارت نشود و تقدم به تدوین ضوابط برای حسابداران داده خواهد شد .

۴- تصمیم به مذاکره در باره نقل و انتقال اشخاص حقیقی مقرر میدارد که مذاکره برای آزادسازی بیشتر نقل و انتقال اشخاص حقیقی ادامه یابد و گزارش نهائی مذاکرات نباید دیرتر از شش بعد از لازم الاجرا شدن قرارداد سازمان تجارت جهانی ارائه شود .

۵- تصمیم به مذاکره درباره ارتباطات از راه دور پایه ، هدف مذاکرات که همه میتوانند در آن شرکت کنند این است که بطور مداوم تجارت خدمات و انتقال ارتباطات از راه دور را آزاد و گزارش نهائی خود را حداکثر تا ۳۰ آوریل ۱۹۹۶ تقدیم دارد .

ضمیمه مذاکرات در باره ارتباطات از راه دور پایه ، مقرر میدارد که رفتار کامله الوداد و معافیت از اصل کامله الوداد در مورد ارتباطات از راه دور پایه ، فقط در تاریخهای زیر بمورد اجرا گذاشته میشود (۱) در تاریخ لازم الاجرا شدن نتایج مذاکراتی که دستور آن در تصمیم وزیران درباره مذاکره درباره ارتباطات از راه دور پایه داده شده است و یا (۲) در تاریخ صدور گزارش نهائی گروه مذاکره در باره ارتباطات از راه دور ، در صورتی که مذاکرات موفقیت آمیز نباشد .

۶- تصمیم در باره مذاکرات خدمات حمل و نقل دریائی : مذاکراتی که همه حق شرکت در آن را دارند . انعقاد قراردادی را هدف قرار میدهد که کشورها تعهدات خاصی را در زمینه کشتیرانی بین المللی ، خدمات جانبی و دسترسی و

استفاده از تسهیلات بندری می پذیرند و این تعهدات منجر به حذف همه محدودیت هادرطی یک دوره معین میگردد . گزارش نهائی نباید دیرتر از ژوئن ۱۹۹۶ آماده گردد .

ضمیمه ای درباره مذاکرات خدمات حمل و نقل دریائی مقرر میدارد که رفتار طبق اصل کامله الوداد و استثنائات اصل کامله الوداد در مورد خدمات حمل و نقل دریائی (یعنی کشتیرانی بین المللی ، خدمات جانبی ، دسترسی به تسهیلات بندری و استفاده از آن) طبق شرایط و جزئیات مورد توافق در باره ارتباطات از راه دور لازم الاجرا میگردد .

۷- تفاهم نامهای در باره خدمات مالی که جزئی از ضمیمه در باره خدمات نیست ، روش جایگزینی دیگری برای جدول بندی تعهدات در این بخش برای آن شرکت کنندگان که مایل به استفاده از این روش هستند ، در نظر میگردد . در مورد دسترسی به بازار ، این تفاهم نامه محتوی تعهدات بسیار دقیقتر و جزئی تری از جمله در باره حقوق انحصاری ، تجارت خدمات با عبور از مرز (تدوین بعضی از بیمه نامه ها و بیمه نامه های اتکالی و نیز گردآوری ، عمل آوردن و انتقال ارقام و اطلاعات مالی) حق تأسیس و توسعه یک واحد تجاری و ورود موقت اشخاص حقیقی

میباشد . مقررات در باره رفتار ملی صرفاً " و انحصاراً " معطوف به دسترسی به سیستم های پرداخت و تسویه یا پای پای حسابها است که توسط موسسات دولتی اداره میشود و نیز ناظر به تأمین مالی و تسهیلات تأمین مالی مجدد رسمی و دولتی است . تفاهم نامه علاوه بر این ها به موضوعاتی از قبیل عضویت یا مشارکت در نهادهای خودگردان ، بورس های معاملات سلف و موسسات و آژانسهای پای پای مربوط میباشد .

۸- مسائل مرتبط با حوزه پوشش قرارداد عمومی تجارت خدمات در زمان انعقاد قراردادهای عمومی تجارت خدمات (دسامبر ۱۹۹۳) نکات متعددی دیگر وجود داشت که شرکت کنندگان و امضا کنندگان قرارداد مایل به مذاکره بیشتر در باره آنها بودند . در قرارداد به این شرکت کنندگان

تا ۱۵ دسامبر ۱۹۹۴ فرصت داده شده است که بمنظور رسیدن به یک تفاهم بهتر درباره اینکه اقدامات ذیل چگونه بر تجارت خدمات اثر میگذارد بایکدیگر مذاکره کنند . به کمیته فرعی خدمات مأموریت داده شده است که این مذاکرات را سرپرستی و گزارشی در باره نتیجه مذاکرات به شورای تجارت خدمات تسلیم نماید .

این مذاکرات شامل موضوعات زیر خواهد بود :
۱- مقررات و تصمیمات در باره تأمین اجتماعی ، شامل آن مقرراتی که بدنبال انعقاد قراردادهای دوجانبه در باره اجتناب از پرداخت دوبل حق بیمه و یادریافت مقرری دوبل از سیستم تأمین اجتماعی ، که باید اتخاذ گردد .

۲- مقررات و تصمیمات در باره کمک های قضائی و اداری بین دولتها شامل آن مقرراتی که بدنبال انعقاد قراردادهای بین المللی در این باره باید تدوین گردد .

۳- مقررات و تصمیمات در باره حل اختلاف که بدنبال انعقاد قراردادهای دوجانبه جلب و حمایت سرمایه های خارجی باید تدوین گردد .

۴- مقررات و تصمیمات در باره ورود و اقامت افراد حقیقی شامل مقرراتی که بدنبال انعقاد قراردادهای بین المللی در باره تحرک نیروی کار تدوین میگردد .

۵- مقررات و تصمیمات در باره ورود و اقامت موقت افراد حقیقی در تعقیب قراردادهای دوجانبه در باره ؛

- ورود و اقامت موقت کارگران کشاورزی بر مبنای فصلی

- تعطیلات توأم با کار و برنامه های کارگران جوان

- برنامه های مبادله استادان دانشگاهها و دبیران مدارس

- امور فرهنگی

۱۱ - ۲ - تعهدات اعضا قرارداد عمومی تجارت خدمات درباره اجراء قرارداد

آن تعهدات مربوط به اجراء قرارداد عمومی

تجارت خدمات توسط اعضاء در مقررات ذیل ذکر شده است :

۱- تعهدات مربوط به شفافیت

تعهدات شفافیت مستلزم :

۱- چاپ سریع قوانین تازه ، یا تغییرات قوانین ، قوانین مرتبط ، مقررات ، دستورالعملها ، اجرائی و همه تصمیمات دیگر ، اظهارنظرها ، احکام کلی که مربوط به اجراء گاتس است و یا بر اجراء آن تاثیر دارد . (ماده ۳ بندهای ۳-۱)
۲- ایجاد مراکز اطلاع‌گیری توسط همه اعضاء که اطلاعات خاص فوق رابنا به درخواست در اختیار متقاضی قرار دهند (ماده ۳ بند ۴)

۳- مشارکت بیشتر مالک در حال توسعه

این تعهد ایجاب میکند که حداکثر ظرف دو سال اعضاء مراکز تماس برای فراهم سازی اطلاعات بازار در باره نتایج زیر ایجاد نمایند :

(الف) جنبه‌های بازرگانی و فنی عرضه خدمات
(ب) ثبت نام ، تایید و تحصیل صلاحیت حرفه‌ای و

(پ) موجودی تکنولوژی خدمات (ماده ۴)

علاوه بر این در چهارچوب همکاری تکنولوژیکی گاتس مقرر شده است که عرضه کنندگان خدمات اعضاء قرارداد که به کمک احتیاج دارند به خدمات کارشناسی و کمکی مراکز تماس دسترسی خواهند داشت (ماده ۱۵)

۴- اطلاع دادن انعقاد قراردادهای تشکیل اتحادیه اقتصادی

قراردادهای تشکیل اتحادیه‌های اقتصادی که تجارت خدمات را آزاد میسازد و نیز هرگونه وسعت دادن به این اتحادیه‌ها و یا هرگونه تعدیل عمده در آنها باید سریعاً به شورای تجارت خدمات اطلاع داده شود (ماده ۵ بند ۷)

۵- اجراء مقررات داخلی بصورت عاقلانه ، بی طرفانه و دقیق

اولین تعهد اعضاء ایجاب میکند که در حداقل زمان ممکن دادگاه‌ها یا مراجع رسیدگی قضائی ، حکمیت و اداری یا آیین دادرسی برای بررسی سریع و جبران مناسب ضررهای ناشی از تصمیمات اداری که بر تجارت خدمات میگذارد بوجود

آورند ، مگر اینکه این اقدامات با ساختار موجود بر طبق قانون اساسی و یا طبیعت سیستم حقوقی آن کشور منافات داشته باشد (ماده ۶ بند ۳)

تعهد دیگر کشورها این است که یک مقام مسئول کشور عضو به متقاضی دریافت جواز که برای عرضه یک خدمت خاص ضروری است (و برای آن خدمت خاص تعهدی پذیرفته شده است) در یک مدت معقول بعد از تسلیم تقاضا نامه کامل ، جواب بدهد . اطلاعات در باره وضعیت تقاضای متقاضی جواز بدون تأخیر حسب درخواست او داده خواهد شد (ماده ۶ بند ۲)

سوم تعهد اعضاء ایجاب میکند که هر کشور آئین نامه لازم طرز کسب مجوز و تایید صلاحیت افراد حرفه‌ای را تنظیم نماید (ماده ۶ بند ۶)

۶- تایید صلاحیت مستقل و یا توافق شده جمعی این تعهد مربوط به تایید تحصیلات یا تجربه کسب شده ، احراز شرایط ، یا جوازها و گواهینامه‌های اعطاء شده در یک کشور خاص است . این تاییدیه‌ها ممکن است مبتنی بر قرارداد (یا ترتیبات مورد توافق) یا بطور مستقل توسط یک عضو انجام شود .

اول ، اگر قراردادی در این زمینه منعقد میشود هر عضو باید فرصت کافی به سایر اعضاء برای مذاکره الحاق خود به این نوع قرارداد (یا ترتیبات جمعی) یا مذاکره در باره قراردادی مشابه بدهد . همچنین فرصت کافی داده خواهد شد که هر عضو به بقیه ثابت کند که تحصیلات ، تجربیات ، جوازها ، و گواهینامه‌های کسب شده و یا الزامات مربوط در آن کشور باید توسط بقیه به رسمیت شناخته شود (ماده ۷ بند ۲)
دوم برداشتن اطلاعات در سه سطح مکمل طبق ماده ۷ بند ۴ ضروری است

(۱) هر عضو به شورای تجارت خدمات ، مقررات موجود تایید صلاحیت ها در کشور خود را اطلاع میدهد و قید می‌نماید که آیا این مقررات بر مبنای قرارداد و یا توافق تدوین شده است یا خیر ؟

هر عضو سریعاً " و حتی المقدور قبل از گشایش مذاکره برای انعقاد یک قرارداد یا ایجاد

ترتیبات ، شورای تجارت خدمات را مطلع مینماید تا به کلیه اعضاء فرصت کافی برای ابراز تمایل به مشارکت قبل از شروع مذاکره در باره نکات اساسی و مهم داده شود .

(۲) هر عضو در صورت تدوین مقررات تازه تایید صلاحیت و یا تغییر عمده مقررات موجود ، فوراً مراتب به اطلاع شورا میرساند .

(۳) اعضاء برای تایید صلاحیت استانداردها و ضوابط مشترک بین المللی تدوین مینمایند و همچنین استانداردهای مشترک بین المللی برای طرز کار و عمل برای تجارت خدمات مربوط و حرفه‌ها تدوین میگردد (ماده ۷ بند ۵)

۷- اطلاع دادن تشکیل انحصارات

هر عضوی که انحصاری را ایجاد مینماید و یا حقوق عرضه انحصاری خدمات را اعطاء مینماید ، مکلف است این امر را حداکثر سه ماه قبل از آغاز اعمال حقوق انحصاری به شورای تجارت خدمات اطلاع دهد (ماده ۸ بند ۴)

۸- اطلاع دادن وضع محدودیت بخاطر حفظ موازنه پرداختها

وضع محدودیت ، حفظ محدودیت‌ها و یا هر نوع تغییر در محدودیت‌ها فوراً به شورای عمومی اطلاع داده خواهد شد . اعضائی که چنین محدودیت‌هایی را اعمال مینمایند فوراً با کمیته محدودیت‌های موازنه پرداختها درباره محدودیت‌های وضع شده مشورت مینماید (ماده ۱۲ بند های ۴ و ۵)

۹- دوره‌های متوالی مذاکره برای سطوح بالاتر آزادسازی

اعضاء حداکثر پنج سال بعد از لازم الاجراء شدن قرارداد سازمان تجارت جهانی دوره‌های متوالی مذاکره برای رسیدن به سطوح بالاتر آزادسازی تجارت خدمات را آغاز خواهند کرد (ماده ۱۹)

۱۰- تعدیل و اصلاح جداول ملی

هر عضوی در هر زمان سه سال پس از آغاز لازم الاجراء شدن هر تعهدی میتواند تعهد قبول شده در جدول خود را تعدیل و یا پس‌گیرد (ماده ۲۱)

۱۱- بررسی مجدد معافیت‌های ماده ۲ (استثنائات اصل کامله الوداد)

هر عضوی در پایان دوره هر نوع معافیت به اطلاع شورای تجارت خدمات میرساند که اقدام خلاف مقررات گاتس پایان یافته و انطباق صورت پذیرفته است .